

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 11 (No. 11).

Chicago, November, 1906

Leto I. (Vol. I.)

Od blizo in daleč.

— Ameriški kapitalistični časniki raznih narodov so prinesli sredi meseca oktobra vest, da so stavkujoči železarski delavci hoteli z dinamitom pognati v zrak nedodelan most Wabash železnice. Po lažnjivem poročilu ameriških rmenih časnikarjev so stavkujoči delavci porabili za nasilno razrušitev mostu 100 funtov dinamita, a vzlic tej silni uporabi dinamita le malenkostno poškodovali neki samotžnik.

Kdor čita to kapitalistično časnikarsko raco in če ima le malce soli v glavi, spozna takoj, da so kapitalistični hlapci črnili v interesu kapitalistov zopet debelo lagali.

Otrok, ki je dovršil četrti razred ljudske šole, že vé, da 100 funtov dinamita, ako se razstreli, ne poškoduje le samotžnik, ampak poruši tudi most.

Ako kapitalistični časnikarji nimajo boljšega orožja, kakor debele laži, da bi oblatili delavske organizacije, potem naj se gredo le solit.

— Neka bogata dama v New Yorku je zvršila samomor, ker je umrla nje služkinja, druga ji pa ni bila nobena všeč.

Najbrž bodo skušali sedaj kapitalistični časnikarji dokazati v kako grozno slabih razmerah žive sedaj imovite dame, ker ne morejo dobiti pripravnih in poslušnih poslov.

Dotična dama je pred samomomrom izjavila, da ji že vse preseda in da si želi miru.

Ako bogate dame že radi tega zvršujejo samoumore, ker ne dobe pokornih sužnic, koliko še le potem pretrpe sužnice-služkinje, ki morajo prenašati kaprice teh bogatih dam.

— Čudež se je zgodil! Pravi čudež! Brezverci bodo majali z glavami in rekli, da jih farbamo. In dasi smo sami brezverci, izrekamo še enkrat, da se je v Nemčiji zvršil velik čudež, kakršnih še katoliška cerkev nima za pokazati.

Pred petnajstimi leti je nemški idiot, po domače Viljem št. 2 rekel zbranim rekrutom pri slovesni prisegi: "In če Vam kot cesar zapovem streljati na Vaše očete in matere, tedaj me morate ubogati."

Pred kratkim je pa neki socialistični govornik, imenom Buechel, izjavil na nekem shodu: "Stariši naj svoje sinove tako usgojajo, da se ne bodo pokorili povelju streljati na svoje stariše."

Takoj se je našel lakajski državni pravdnik, ki je obtožil sohr. Buechela, da je s svojim govorom ščuval ljudi k nepokorščini.

Ali sodniki so bili družega mnenja. Izrekli so, da sohr. Buechel ni zvršil nobenega kaznjivega dejanja s svojim govorom, kajti on je le priporočal starišem, kako naj vzgojajo svoje otroke.

In to je čudež, da so se upali v Nemčiji povedati sodniki odprto svoje mnenje, ko vendar vsi državni uradniki lažijo na kolenih pred nemškim idiotom — Viljemom št. 2. Takih čudežev tudi katoliška cerkev nima v svoji plesnjivi, čudodelni omari.

— Socijalistična stranka v Coloradu je nominirala D. W. Haywooda, tajnika "Western Federation of Miners" in ujetnika v aferi Šteinenberga — kandidatom za governorja države Colorade. Splošno se meni, da bo Haywood izvoljen.

"Ka-a-a-j ste pa to za eni rojaki, ki nočete fane." "Ali ne-e-ebi bilo lepo ko bi marčali s svojo lepo slovensko zastavo po cesti, bratje?" — Tako je često govoril in apeliral John Stonič, bivši predsednik S. N. P. J. na svoje rojake in brate v društvu "Slavija" št. 1. S. N. P. J., zalkaj dobro je vedel, da bi bilo pri taki "fani" lahko najmanj 80—100 dolarjev "komišna".

Rojaki pa so bili svojeglavni in niso hoteli poslušati skrbnega predsednika S. N. P. J., ki se je kazal, kakor bi se hotel postaviti s svojimi rojaki, kadar bi "marčali" za "fano". — Hm, rojaki so imeli že prav, kajti niso se prenaglili z ničvrednim lišpom, ki bi se svetil za predsednika vse lepše, kot za druge rojake — svetil bi se zeleno ali rmeno, mogoče srebrno... Nekoliko manj bi se svetil ta lišp za tajnika — a svetil bi se le...

— Neka priča je izjavila, da je zasačila trojico graftarjev: Stoniča, Kondo in Klobučarja v Bernikovem hotelu, kjer so se posvetovali, kako bi prišli iz zadrege. Klobučar je dejal: ko bi dali vsi trije 500 dolarjev kakemu dobremu advokatu, bi mogoče šlo... Denar bi šel seve iz j ed. blagajne, kajti trojica nima denarja.

Pozor, sodrugi!

Slovenski socijalistični klub v Chicagu obdržava svoje seje vsako četrto nedeljo v mescu točno ob 2 uri popoldne, v prostorih sodruga Jožeta Polacka, Blue Island ave. in 18. ceta.

NESRAMNA PREDRZNOST.

V zadnji številki "Proletarca" smo priobčili dopis glede pončverjenega denarja od strani Rajko Fajgla, bivšega tajnika slov. čitalnice v Chicagu in opozorili rojake, naj se pazijo tega tička.

Rajko Fajgel — ki je sedaj urednik "Nove Domovine" — pa je v enih številki "N. D." "Proletarčeve" trditve zanikal in pretil s tožbo, češ, da je poročilo gorostasna laž.

Obrnili smo se na pristojno mesto in izvedeli, da je Rajko z nesramno predrznostjo izkoristil predale "Nove Dom." v svoj prid, da se opere; kajti dne 7. oktobra je imela slov. čitalnica v Chicagu špeciialno sejo zaradi Rajkota Fajgla, bivšega tajnika slov. čitalnice. Sklenilo se je, da ako Rajko Fajgelj neizroči rezitov za po njemu izročeni in odposlani denar za liste — se ga pribije kot poneverjenika v javnosti.

Pisali so mu že v tem smislu predsednik, blagajnik in tajnik, a odgovora niso prejeli. Neki član čitalnice, ki se je slučajno mudil v Clevelandu, je srečal Rajkota na cesti in ga opozoril na dolžnost, a Rajko se je izgovoril, da je baš ivčera odposlal tozadevne stvari na tajnika čitalnice. — Bila je podla laž.

*

Nikomur ne maramo delati krivice, ali da bi se na tako drzen način podtikalo "Proletarcu" laž, obsojamo najstrožje!

Tako pobačinstvo mora obsojati vsak pošteno misleč človek.

Daleč smo prišli Slovenci v Ameriki. Sleparija za sleparijo se

razkriva in tisti, ki so sleparili se niti ne čutijo prizadetim; naobratno: trdovratno taje, samo da gre in da bi šlo.

Mi izjavljamo, da ne bomo odnehali preganjati malopridneže in če nam je žrtvovati še več!

Vsacega uzmoviča ali švindlerja bomo neusmiljeno pribili na plano.

Rajko Fajgelj in drugi sleparji naj kar tožijo!

Uredništvo.

Infamija M. V. Konde, John Stoniča in Frank Klobučarja presegajo vse meje. Pri sodnji so trdili, da je "sodrga" okoli "Proletarca" anarhistična; da je sohr. Jože Zavertnik izdajatelj anarhističnega lista i t. d. Tako pri sodnji. Okoli rojakov pa govori ta rokovnjska trojica, da je Zavertnik s farjem v zvezi, da hoče jednoto razdreti in jo kosoma priversti v katoliški tabor. Take infamne govorance so seveda dobro premišljene, da bi se dosegel vpliv, zdaj pri sodnji, zdaj pri masi. Toda prozorni so "tricki" malopridnežev in vsak treznomislec človek jih lahko raztočmači na mah. Nič ne de če se laže in farba ljudi — si mislijo — samo da gre kšeft naprej. Ampak prišel bo čas, ko bo infamna trojica vzela konec v lastni infamiji.

To naj si ničvredna trojica zapomni!

Pozor!

Vsakovrstna naročila za tiskovine, kakor pisalni popir in ovitke, računske formule, knjižice i t. d. sprejema upravništvo "Proletarca". Cene nizke, delo solidno. Pišite po cenik!

Društvo "Triglav", št. 2

v La Salle, Ills., spadajoče v S. N. P. J., priredi ob priliki razvitja društvene zastave.....

Veliko društveno veselico,

spremljevano s petjem, godbo in slavnostnim govorom.....

Vsi svobodomiseljni rojaki v La Salle naj se udeležijo te veselice.

O d b o r.

Povjest svih dosadanih društava, povjest je razrednih borba.

Komunistički manifest.

Moderni socijalizam nije plod mašte usijanih fantasta, nije sentimentalno bulaženje prenapetih sanjara i idealista, kako to u svojoj gluposti ili licumjerju običavaju s aplombom tvrditi njegovi protivnici. Socijalizam je nauka, znanstveno utvrđena od genijalnih svojih učitelja Karla Marksa i Fridriha Engelsa, jest teoretski izraz razvoja kapitalističkoga društva, jest objektivna spoznaja zakona i tendenca, koje upravljaju tokom društvenoga razvitka, te razrednih opreka, koje vladaju u današnjem medju kapitalizma i radnicima, medju buržoazijom i proletarijatom.

No socijalizam nije tek znanstvena analiza društvenih odnosa, nije tek puka teorija, puko konstatiranje ovih razrednih opreka, ovog cijepanja društva na neprijateljske klase s protivnim interesima, nego je on i primjena rezultata znanstvenoga istraživanja na zbiljski život, primjena teorije na praksu. On ne sustaje kod jednostavne neutnje tvrdnje o postojanju klasnih protivnosti, nego diže i protest, te organizuje otpor izrabljenih i potlačenih klasa protiv vladajućih, prosvjetljuje ih zreloom razrednom svijesti, pokazuje im njihovu neizbježnu, historički cilj i upućuje na sredstva za vodjenje uspješne borbe protiv postojećeg društvenoga poretka, a za ostvarenje bolje i pravednije ljudske družbe. Nije taj povjesni ideal novoga društva samovoljno izmišljen, nije tek ružičasti fantom raznih utopista i egzaltiranih socijalističkih propagatora, koji bojama svoje mašte u maglovitim obrisima risu čarobnu sliku bolje budućnosti, već je to svjesni cilj razredno organizovane radničke mase, prema kome po zakonima neophodne nužde litli cijeli društveni razvoj, koga nikakva ljudska djelatnost ne može ni izazvati ni zaustaviti, nego po mogućnosti tek ubrzati i pospješiti njegov tok k prirodnoj i neizbježivoj mu svrsi.

Društvo i uvjeti ljudskoga opstanka u njemu nisu bili uvijek i u svako doba jednaki i isti. Ono, ako i jest sastavljeno od ljudi, nije ipak njihov produkt u tome smislu, da bi oni svjesno, prema nekoj stalnoj osnovi upravljali smjerom njegovoga razvoja, već je ono samo plod toga razvoja u toliko, što je radni bezbrojnih pokoljenja izrasao i razvio se iz njega izvjesni poredak, koji se mijenjao i poprimalo razne oblike u raznim epohama prema materijalnim uslovima ljudskoga života, prema razvoju produktivnih snaga.

U svakom stadiju socijalnoga razvitka, što ga je zabilježila pisana historija, jest ona klasa, koja je bila gospodarica tih proizvodnih sila, tlačila, izrabljivala i potčinila si onu klasu, koja je bila lišena srestava za proizvodnju. Izrabljivanje bilo je u svim razdobljima u svojoj bitnosti uvijek jedno te isto, uvijek je bilo razredno, a razlikovalo se vada samo u obliku i u stupnju.

U prijašnjim vijekovima, u "onim starijim dobrim vremenima", za kojima toliko uzdišu današnji filistri, nije ovo izrabljivanje, nije ova suprotnost izmedju bijede i bogatstva, nisu ove razredne opreke bile tako zaoštrene, tako izrađene, vidljive i osjetljive kao danas. Čovjek je bio rob slijepih prirodnih sila, nemoćno je stajao pred sfingom njenih zagonetaka, drhtao pred njenim pojavama — sušom, povodnjom, njene nedokučive tajne vjerovao je u svojoj naivnosti u egzistenciju nekakvog čudesnog svrhunaravnog božanskog bića, koje upravlja sudbinom čovječanstva. I upravo ova odvisnost od slijepih prirodnih sila, ona primitivnost rada i radnoga orudja, ona nerazvijenost proizvodnih snaga učinila je, da se u to doba nije moglo stvoriti niti ogromno bogatstvo, niti veliko siromaštvo, da klasa vladajuća i izrabljivačka nije mogla vršiti jači pritisak na klasu podređenu i izrabljivanu.

No prohujala su mnoga stoljeća, a ljudski duh prodro je u tajne prirode, otkrio njene zakone i sile, zauzdao ih i podvrgao svojim potrebama. Gorda kraljica priroda postala je pokornim slugom čovjeka. Zaprežanjem prirodnih sila u procesu proizvodnje, neprestanim usavršavanjem rada i radnih srestava, upotrebom pare i elektriciteta, vječnim revolucioniranjem proizvodne tehnike, a ponajviše zavedenjem mašinskoga sustava u proizvodnji i velikim kulturnim obretima prošloga stoljeća, stvorio je društvu ogromno bogatstvo, bogatstvo, kakovim se ne može ponositi ni jedna dojakosnja društvena epoha. I svatko bi očekivao od tog silnog porasta produktivnih snaga, da će biti sada obezbjeđen materijalni opstanak ljudstva, da će nastupiti doba općenite sreće i blagostanja.

A što opažamo? Unatoč ovog silnog ekonomskog razmaha, ovog orijaškog napretka proizvodnih sila, unatoč svih tih grandioznih stečevina modernoga doba, vidimo, kako u istoj mjeri u kojoj raste ovo društveno bogatstvo, raste i društveno siromaštvo i kako jedno kraj drugoga postoji kao dva suprotna pola na osi našeg društvenog života. I što se više množi ovo društveno bogatstvo, to većim postaje siromaštvo, no ne siromaštvo, koje bi jednako ugrožavalo sve članove društva, kako je to bilo u ono predhistoričko doba, kad je čovjek u nemoći svojoj morao mirno podnositi terorizam prirodnih sila, već siromaštvo jedne društvene klase, koja je snagom svojih mišica, svoje krvi i svoga uma sve to bogatstvo stvorila i neprestano stvara. To je bijeda naših dana, bijeda tim nepravdnija i groznija, što nije uvjetovana ni nemoćnošću čovjeka pred prirodnim silama, ni nerazvijenošću proizvodnih snaga, ni zaostalošću radnih uvjeta, već nesposobnošću društva i njegovih gospodujućih klasa, da organiziraju proizvodnju i odstrane onu zločinacku anarhiju, koja u njoj tako neograničeno vlada na korist jedne šačice bogataša i vlasnika, a na štetu milijuna radnoga čovječanstva. To je bijeda savremene kapitalističke dobe, dobe, koja je cijelo da-

našnje društvo rastavila na dva neprijateljska tabora, na dvije nepomirljive klase: kapitalističku buržoaziju i radni proletarijat.

Na očigled toga svakome se i nehotice nameće pitanje: što je uzrok ovim odnosajima, u čemu je korijen svemu današnjemu zlu? Odgovor je kratak i jasan: uzrok svemu tome jest privatno vlasništvo proizvodnih srestava. To je temelj svih oblika gospodarskoga ropstva i društvene nejednakosti, to je izvor i nesnosnim postojećim odnosajima, to je podloga i razrednim oprekama izmedju kapitalista i radnika.

Privatno vlasništvo učinilo je, da je sve bogatstvo, sav kapital, da su sva srestva za proizvodnju usredotočena u rukama manjine, dok ogromna većina ne posjeduje ništa van svoje radne snage. Ono je oba preduvjeta svakog ljudskog gospodarstva, radnu snagu čovjeka i pomoćna srestva, kojima će ovu staviti u djelatnost, medjusobno postavilo oba odlučna i mjerodavna faktora svakog oblika gospodarstva — rad od kapitala i time izazvala u proizvodnji, a osobito u podjeli proizvedenih dobara neodrživa protuslovlja. Tako je medju klasom, koja predstavlja rad i klasom, koja je monopolizovala kapital t. j. proizvodna srestva u najširem smislu te riječi, prokopala duboki jaz, koga ne može ništa zatrpatti, dok se ne iščupa sam korjen, dok se stubokom ne prevrne sama osnova, na kojoj počiva današnje nepravedno društveno uređenje, dok se naprosto ne ukine samo ovo privatno vlasništvo.

Ovo je ishodište sveg potlačenog i podređenog položaja proletarca u današnjem društvu. Vlasnik proizvodnih srestava određuje vlasniku radne snage, kapitalista propisuje radniku, pod kojim mu uvjetima mora raditi, pod kojim uvjetima se može služiti njegovim proizvodnim srestvima. Odatle slijedi nepravedni i abnormalni odnosaj, da produkt rada ne pripada radniku, koji ga je svojom krvlju, svojim znojem, zalogom cijele svoje osobe proizveo, nego neradniku, kapitalistu, koji društvu ne čini nikakove protuusluge, koji ima na njega pravo samo zato, što uživa privilegij privatnoga vlasnika. A što je najgore, kapitalista može o ovom i ovako stečenom proizvodu po miloj volji odlučivati, upotrebiti ga produktivno ili neproduktivno, progajdati ga u razuzdanim orgijama ili se poslužiti njime tako, da uveća svoju proizvodnju, a time da ujedno poviši stupanj izrabljivanja svojih radnika.

Cijeli današnji gospodarski i pravni poredak, uvjetovan kapitalističkim načinom proizvodnje, jest takav, da je proletarac baš uslijed privatnoga vlasništva izvlašten od plodova svojega rada, da su ovi isključivim posjedom kapitalista i poduzetnika. Od cijele vrijednosti, što ju je proizveo, dobiva tek toliko, koliko to dozvoljava kapitalista, dobiva tek svoju plaću, svoju nadnicu. To je jedini uslov, pod kojim može da radi, da živi. Raditi pak mora, ako neće da umre od gladi.

I upravo ta ekonomsko nesamostalnost proletarca, ta njegova ovisnost od samovolje kapitalista,

uzrok je čitavom nizu zala i stradanja, pod kojima mora da pati.

Dugi, teški i naporni rad troši brzo njegovu tjelesnu i duševnu snagu, a neznatna zarada ne dostaje mu ni za najskromniju egzistenciju, ni za podmirenje najnužnijih životnih namirnica. Glad, bolesti, zločinstva, nečudorednosti, i degeneriranje svake ruke — sve to u najvećem stilu — strašna je posljedica ovog radničkog stanja. Osim toga znade svaki radnik, da je današnjim načinom privredjivanja osuđen jednog dijela života "svetkovati", uslijed besposlice, biti lišen zasluzbe i kruha. Najveća je anomalija, najbezočnije zločinstvo kapitalističkoga društva, da ova nestašica rada, da ova ogromna rezervna vojska besposlenih radnika ne postoji uslijed njihovog drgovoljnog odricanja od rada, uslijed njihove "lijenosti" — kako bi to rekli naši moraliste — ili uslijed toga, što bi bio suvišan njihov rad, što bi bili nepotrební predmeti, koje bi oni mogli stvoriti. U isto vrijeme, kad preko polovice čitavoga čovječanstva ima jedva toliko, da se do sita najede, kad stotine tisuća oskudijevaju na onome, što je najnužnije za život, nude se očajno tisuće i tisuće čestitih radničkih desnica, koje bi mogle proizvesti ono, što društvo treba. U isto vrijeme, kad stagniraju čitave grane proizvodnje, kad mirno stoji bezbroj onih gvozdrenih giganta — mašina, proletarci, koji bi ih svojim mišicama mogli pokrenuti, očaju bez posla. Povod ovom bezumnom i neprirodnom pojavu, kome su svjedoci svi oni, što nisu slijepi kod zdravih očiju, leži naravno duboko u samim pokretnim silama kapitalističke produkcije, leži u tome, što danas nije cilj proizvodnje: zadovoljavanje potreba ljudskoga društva. Danas se produciraju ne predmeti, potrebni za život, nego roba, koja se baca na tržište i to radi kapitalističkog profita, t. j. proizvodi se samo onda, kad se može korisno i unosno prodati. I kapitalista u bezgraničnoj i mahitoj pohoti za što većim dobitkom, proizvodi ludu, bez računa, bez pregleda, prekomjerno. Posljedica pak te hiperprodukcije, tog silnog nagomilavanja velikih količina robe, tog prepunjivanja tržišta jest, da cijena robe padne, da ponuda nadmaši tražnju. Sada iz istih motiva, iz straha pred gubitkom, kapitalista umanjuje ili obustavi proizvodnju i tisuće radništva baci nemilosrdno na ulične pločnike. Nastupa poslovno zapinjanje, nastupa kriza, besposlica.

I tako se sama ova mogućnost prekomjerne proizvodnje, ova neobuzdana raspojasanost proizvodnih sila, ova neograničena gramzljivost za profitom i opet osvećuje na leđjima proletarca. Sva zla, koja rezultiraju iz kapitalističke proizvodnje, osnovane na rastavi rada od kapitala, na principu privatnoga vlasništva, imaju u posljednoj liniji — ma koliko pod njima trpjelo cijelo društvo — ipak najteže podnijeti radnici.

I sada dolazi socijalizam, da otkrije zakone ekonomskog razvoja, da digno veo s naka-rana savremenog društva. On pokazuje, kako sve, što posjeduje samo svoju rad-

nu snagu i sve, što posjeduje samo kapital, imade međusobno protivne interese, međusobno oprečni razredni položaj. Svi, koji žive od rada svojih ruku, koji su skućeni pod jaram izrabljivanja, tlačenja i poniženja, koji se od dana do dana pate u sve zajedničkih probitaka, zajedničke borbe protiv svih, koji žive od kapitala, od izrabljivanja tuđega rada. Radnici protiv kapitalista, potlačeni protiv tlačitelja, proletarijat protiv buržoazije, to je suština razredne borbe, koja se vodi u današnjem društvu tu blijedje, tu jasnije, ovdje besvjesnije, ondje organizovanje — već prema stupnju kapitalističkog razvoja u kojoj zemlji.

Cijeli savremeni život, gospodarski, politički, kulturni i socijalni jest polje bijesne razredne borbe. Na sve, što postoji u današnjem društvu, udarila je buržoazija, kao vladajući razred, svoj izraziti klasni karakter. Protiv svega što odise buržoaskim duhom vojuje proletarijat, svuda i svagdje bjesni borba klase protiv klase. I u toj borbi, u tom sudaranju oprečnih interesa leži glavni faktor, leži pokretač društvenoga razvoja i napretka.

Buržoazija da beskrajno uveća svoje bogatstvo, nastoji prisvojiti sav višak vrijednosti, svu radnu energiju proletarijata upotrebiti kao srestvo za proizvodnju profita. Da ispreša iz njegova rada što više produkata, baca žene i djecu njegovu na razbojište kapitalističkog izrabljivanja, razara mu obiteljsko ognjište, slabi njegovu otpornu jakost, zauzdava njegovo buntovno biće i nastoji ga u svemu učiniti pokornim robom svojih interesa. Proletarijat bori se protiv svog razrednog dušmanina, kad se strukovno organizuje, kad štrajkuje za povišenje nadnice, za skraćivanje radnoga vremena, za dostojniji postupak, za komadić svjetloga dana, za povoljnije uslove svoga opstanaka. To je razredna borba u radioni i tvornici, borba, koja dnevno drži na ratištu tisuće i tisuće proletaraca, koja se na čisto strukovnom području vodi protiv prevlasti kapitala, protiv ekonomske nadmoćnosti buržoaske klase.

No buržoazija ne pretstavlja samo jaku gospodarsku moć, nego je ona i svu državnu silu koncentrirala u svojim rukama, učinila je jednostavnom egzekutivnom vlasti za obranu i promicanje svojih interesa, učinila političkom zaštitnicom svog razrednog gospodstva. Pomoću cijelog državnog aparata, zakona, policije, vojske, pomoću bordela, crkve i škole, pomoću prostitucije, militarizma i klerikalizma, pomoću svih institucija u državi i u društvu, na koje je udarila svoj klasni, buržoasko-kapitalistički pečat, buržoazija želi proletarijat držati u političkoj bespravnosti, prosvjetnoj zaostalosti i socijalnoj potlačenosti, nastoji uopće, da ga drži pod svojim razrednim skrbništvom. Na drugoj pak strani, u protivnom taboru borbe stoji proletarijat i bori se protiv buržoazije u parlamentarnoj areni, da dobije upliva kod riješavanja javnih posala, da dobije upliva na zakonodavnu vlast, na grad, općinu i državu, da sva legislativna tijela, sva ta razredna zastupstva za očuvanje buržoaskih

povlastica, osvoji i u njima zado- bije mjerodavno mjesto za zaštićivanje i unapređivanje svojih probitaka.

Istodobno vodi proletarijat protiv buržoazije i veliki kulturni boj. Neumornim prosvjetnim, odgojnim i preporodnim radom u organizacijama, putem svoje radničke štampice i literature, na dogovorima, skupštinama i t. d., baca proletarijat sa sebe čitavu onu mrežu stoljetnih laži i predsuda, kojima je današnja buržoaska nazovcivilizacija zaplela njegov mozak, njegovu slobodnu misao, baca sa sebe i posljedne ostatke tradicija i naopakih pojmova, kojima ga je nakljkala buržoaska pedagogika, buržoaska moralika i teološko naučanje, te danas objeručke prigrljuje novu nauku i novu religiju, religiju novoga društva, budućega naraštaja, religiju socijalizma. I upravo na tom polju, gdje se proletarijat hvata u koštac s buržoazijom, koja posjeduje daleko više znanja i inteligence, jest borba najteža, ali je zato ipak svaki korak u emancipaciji od zabluda buržoaske ideologije, korak napred u emancipaciji od gospodstva buržoaske klase.

I tako se ova borba proletarijata protiv buržoazije, klase protiv klase, vodi u radioni i državi, struci i politici, u cijelome društvu, na svim linijama, na čitavoj fronti. Cijela ta borba imade smisao i zadaću, da krči puteve, da proletarijat pripravi i učini sposobnim odigrati onu svjetsko historijsku ulogu, koja ga u današnjem društvu pripada. Ni jedan stalež, nijedna klasa nije se rodila s potpunom svijesti o svojoj povijesnoj zadaći. Svaki stalež i svaka klasa dozrijeva tek u dugom nizu iskustava i samoodgoja, dok ne postigne ono jedinstvo i onu nutarnju snagu, bez koje ne može pobijediti ni najpravednija borba.

Pa ako i jest zadatak savremene razredne borbe i razredne politike proletarijata, koja se vodi u prvo- me redu za jednako pravo na iznos produkta, da se pozitivnim i praktičnim radom već u sađanjem društvu stvore uvjeti, pod kojima će se moći svestrano razviti i ojačati kao klasa, to je ipak njen konačni revolucionarni cilj: osvojenje političke vlasti u svrhu socijalizacije proizvodnih srestava, preobrat društva na podlozi kolektivnog vlasništva. Dok je buržoazija u borbi protiv feudalnoga sistema osvojenje političke vlasti bilo samo srestvom, da zadobije gospodarsku premoć, da zavlada nad svim ostalim klasama, da od tlačenog razreda postane potlačujućim, dotle je proletarijatu u borbi protiv buržoazije osvojenje političke vlasti samo srestvom, da preobrazi cijeli ekonomski temelj današnjega društva, da odstrani svako potlačivanje, da u smislu socijalne i ekonomske jednakopravnosti izjednači sve slojeve društva. To se pak može postići samo tako, da se cijelo društveno bogatstvo, da se sva proizvodna srestva (zemlja, tvornice, radionice, rudnici, radno oruđe i t. d.) privedu u ruke samih proizvođača, da se privatno vlasništvo zamijeni zajedničkim vlasništvom. To pak znači uništenje kapitalističko-buržoaskog poretka

i ostvarenje socijalističkog društva.

Za pobjedu ovog cilja proletarijata postoje već svi uvjeti. U tome mu pomaže sam gospodarski razvoj. S trijumfom velekapitalističke proizvodnje uništavaju buržoazija ne samo malu proizvodnju, te cijeli niz o njoj ovisnih srednjih klasa: seljaštva i malogradjanstva, nego pod uplivom konkurencije, koju je ona uzdigla na visinu svog vrhovnog socijalnog zakona, uništavanjem malih kapitalista po velikima, izaziva ona rat buržoazije protiv buržoazije, uništuje ne samo ekonomski slabije od sebe, nego i svoje vlastite sastavne elemente, ruši ih u redove proletarijata, mobilizuje ih protiv sebe izjednačujući ih u zajednici interesa, u solidarnosti borbe. I na taj način: preredjivanjem svojih vlastitih redova i rušenjem sve to širih slojeva društva u redove proletarijata, stvara buržoazija svoga vlastitoga grobara, uvećava permanentno ne samo njegovu brojnu jakost, nego probudjivanjem plemenitih instinkta sloge, poštivnosti i idealnog oduševljenja knjepe i njegovu moralnu snagu, te tako sama osposobljuje za borbu proletarijat, koga od dana do dana prožimta sve dublja vjera u uspjeh i pobjedu njegovih ciljeva.

I taj moćni i silni proletarijat vodi sve svjesnije svoju razrednu borbu, pun nađe, samopouzdanja i one svježje, neslomive bojovne volje, organizovan u vjerno, iskreno i nepokolebivoj svojoj predvođnici — socijalnoj demokraciji, jedinog stranci, koja ne stoji na tlu kapitalističkoga poretka, koja u smislu socijalizma teži za oživotvorenjem novoga društva, društva slobodnih i jednakopravnih radnih drugova.

Sve, što jest, sadržaje kao grob skup svega, što je bilo i kao kolijevka klicu onoga, što će biti — rekao je Enfantin. Svako društvo rodi se, raste, cvate i veće, pa kad postane nesposobno za život, propadne, da podade život novome društvu, novome organizmu, čije zarotke nosi u vlastitoj svojoj utrobi. Proizvodne sile, zaularene privatnim vlasništvom, razrasle su se tako silno u današnjem društvu, da se one više ne mogu ni same dovoljno razvijati, a niti dovesti u sklad s daljnjim razvojem i opstanakom društva. I proletarijat stupio je već odlučno i neustrašivo u borbu, da oslobodi ove produktivne snage od ropstva privatnih vlasnika, da ih učini vlasništvom cjeline, a ne sretnih pojedinaca, da čitavo društvo učini dionikom plodova svojega rada, dionikom svih stečevina kulture, dionikom svega, što ljudski duh može izmisliti i ljudsko srce osjetiti. I tek onda, kad iščezne s lica zemlje privatno vlasništvo, a na njegovim se razvalinama podigne društvena, kolektivna svojina, kad se ostvari ovaj socijalistički ideal, tek onda nestat će razredne borbe, jer će nestati podloge svakog tlačenja i svakog izrabljivanja, nestati klasa samih, a ostati samo veliko i slobodno čovječanstvo.

PRIPOSLOANO.

Koliko ćemo još spavati?

Promotrajmo si malo tu divnu prirodu, koja se prostire izpred naših očiju u svom velebnom sjaju.

Te strmite planine, plodne i krasne doline, poljane, rijeke, te krasno modro i nepregledno more.

Promatrajmo sve to, pak ćemo videti, da će se u našem umu poroditi neka nadnaravna zagonetka, koju si tako lahko nemožemo odgonetnuti. No rezultat svega toga cijele te zagonetke ćemo dobiti tak, da ćemo uzviknuti da: Krasno je sve to, što mi vidimo!

A možemo li mi radnici tako uzviknuti? Da li mi imamo kakvu korist od te prirode? Da li mi pobiremo njezinu slast i uživamo njezinu krasotu? Ne, mi nemamo od toga ništa. Mi na toj prirodi nismo ništa drugo orudje, u rukama okrutnog gospodara.

Promotrimo malo na sve slojeve na toj prirodi. Vidimo velebne gradove sa krasno urešenim palačama, Silesiju raznovrstnih tvornica, nepreglednu skrižaljku svietski željeznih pruga, ogromni broj raznovrstnih brodova, te bezbroj raznih rudokopa. Veliki izumi, koji dan na dan izlaze na svjet, te i još druge stvari, koje sačinjavaju velebnu svietsku industriju.

Pak promislimo si: Ko je to sve stvorio i danas još uvijek stvara? Dobro znamo, da niko drugi, nego mi. Nije to stvorila nijedna izvanredna sila, već krvavi žuljevi izmučene radničke ruke. A što pak radnik ima sda od svega toga? Onaj kukavni cent, što ga je zaslužio, već su ti okrutni milioneri po hiljadu puta od njega natrag uzeli. Dobri su to aritmetičari. Brate radniče, dobro oni računaju, kako će tebe sa teško zasluženom a kukavnom nadnicom na tjedan plaćati. Ni ti to ti još ne bi dali, niti ti ne daju mukotrpnim radniče.

Po njihovoj volji nam se odsuđuje plaća, po njihovoj želji nam se kroji pravica, naima sve, što oni hoće, moramo izvršiti i tom pokornim biti, kao pravi pravcati robovi.

A zašto? Ili su oni šta različitiji od nas? Ili u nama nebiće srce ko u njima? Ili su oni ljudi a mi da smo njim podložni stvorovi? Ili možda zato, što oni posjeduju novac a mi ne! A da li je to njihov novac? Gdje su ga oni dobili? Da li su ga gdje krvavo zaslužili ili iz zemlje izkopali ili im je iz zraka pao? Ne — i taj novac je dijelo radnički ruku kao svaki drugi predmet!

Promatrajući sve, što je na svijetu, moramo reći, da je radničko.

Radnik, taj mukotrpnim radnik je to stvorio, i kad je bio sa svojim delom gotov, tada je svoj izum predao u ruke nezasićenog nesmiljenog kapitaliste.

I ne samo daje sve to njemu u ruke dao, već još kao rob mora na svom vlastitom izumu raditi te dan na dan veliku svotu novca vući u kesu onoga, koji svega toga nije ni najmanje gospodar. A kakvu nagradu je radnik za sve to dobio?

(Dalje pride.)

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki...50c
Za Avstrijo.....3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

BOJ ZA NEODVISNOST!

V prilog "Industrial Workers of
the World"

Piše Fr. Petrič.

(Dalje.)

* * *

Evropska aristokracija je zanesla fevdalizem tudi na ameriška tla, toda v drugačni obliki in drugačnem obsegu; razločeval se je po obliki v tem, da je imel *direktno* suženjski značaj in se v večjem obsegu ni dotikal belokožcev, marveč črncev. In lahka je to umevati, kajti prvi naseljenci (bela pasem) so bili *suvereni* in iz tega se da — po tedanjih razmerah sklepati, da belih sužnjev v širšem pomenu besede ni moglo biti.

"Tuja" pasem je vsled tega — nekako naravno — prevzela ulogo fevdalnega procesa — v obliki suženjstva.

Neodvisnost se je zrcalila v *suverenih* (enakopravnih) belokožcih. To naj se tolmači po neodvisnosti od Anglije.

Notranje vojske proti Indijancem in pa geografska izoliranost takrat še redko naseljenih kmetovalcev je sicer oviralo razvoj kake večje industrije ali spekulacije, a tem intenzivneje pospeševalo medsebojno slogo, ki je krepila federativno-republikanski značaj.

Predaleč bi nas vodilo, ako bi se spuščali v posamezne detajle ameriške zgodovine; ktereza to zanima, ta naj čita knjigo: "American History" by Albert Bushel Hart, 11 knjig. Ta profesor zgodovine deli ozir. razvrščuje odlomke posamičnih dob amer. zgodovine v 5 skupin, namreč: "Foundation of the Nation"; "Transformation into a Nation"; "Development of the Nation"; "Trial of Nationality" in "National ekspansion". Fevdalne dobe v evropskem zmislu ameriška zgodovina ne pozna; sužnost črncev pa faktično vendar znači ozir. nadomestuje v le-ti zgodovini nekak fevdalizem, ki je bil sicer omejen na eno pasem in je dosegel svoj vrhunec ter propad v dobi idealnega republikanca Abrahama Lincolna. Začetek *fingirane* neodvisnosti za to pasem iz *pseudofeudalizma* ozir. suženjstva se začne.

Z dokončano vojno Severa z Jugom, kjer je podlegel Jug, so bili

črnci oproščeni; to se je zgodilo po supremaciji oficijelnih nagibov, ki jih je gojil tedanji predsednik Lincoln. Z le-to vojno, ki se je završila v navidezen prid črncev se je završil ob enem tudi gospodarski preobrat v deželi, ki je sicer pomele stare tradicije iz površja, a vendar ne izpodkopal korenin pseudofeudalizma; kajti stara navada je železna srajca in sistem, ki se ni prav nič predrugačil v bistvu zbog form, si je poiskal takoj novih potov v suženjstvo — in sedaj ni več izbiral po pasmih, ne ločil ne doraslost od starosti, niti po spolu.

Nekdajna potrebna "sloga" bele pasme se je stopila in začela se je splošna gospodarska konkurenca. Liberalizem v splošnem stopa na površje in ustvarja v senci mogočnega kapitala mezdno suženjstvo, ki je dobilo splošen značaj. Čimbolj je rastla prosperiteta dežele, tim nasprotnješi so si bili interesi državljanov.

Lincoln sam je videl nevarnost, ki je pretila v novi dobi od strani ameriške plutokracije napram delavstvu — napram produktivnim slojem in je često s krepko besedo zagovarjal ta sloj. Govoril je kar naravnost: "ako je delo v nevarnosti, tedaj imajo produktivni sloji vso pravico zagrabit za orožje"; stem je hotel reči, da naj vsak posoduje to, kar je produciral. Toda čas je zahteval svoje v svojem sistemu in najblažje govorance najuplívnejših mož so bile ironija spričo železne, privatne prosperitete. Kapitalistični sistem se je zaje del v vse organe obstoječe družbe in je gospodarsko uničil vse, kar e mu ni gospodarsko zoper stavilo.

Delavski, produktiven sloj je moral razmišljati kaj to pomeni in končno je moral uvideti, da svobodna igra gospodarske sile ne pomeni za njega nič manj, kar pomeni za kapitalista. In začele so se organizacije, po vzoru angleških 'Unij'. Kapital in delo sta si stala "uradno" nasproti. Kdor ni bil organiziran, ta je trpel gospodarski bič (kar je še danes), gospodarsko odvisnost; kdor je spadal k organizaciji, ta je imel po razmerah olajševalne okolnosti v odvisnosti.

Kakor je bilo pri delavcih, tako je bilo ozir. je nastalo vsled konkurence, pri kapitalu.

Uvidevši, da posamezen kapitalist ne služi poklicu privatne prosperitete stem, ako postavlja blago pod konkurenčno ceno na trg, je bilo treba združenja; in to se je doseglo na poziv veleindustrijalcev. Kakor hitro so stopile večje tvrdke raznih industrij v trust, tako hitro so bili ostali, manji industrijači prisiljeni to storiti, če so hoteli, da pride njih produkt na trg v pošte.

Na ta način je bila prizadeta v velikem vsa industrija, kajti parola trusta je: "kdor ni v mojem krogu, ga požrem!"

Začne se doba organiziranega kapitala z organiziranim delom. Organiziran kapital pa je postal nevarnejši od neorganiziranega — in to ne samo za splošnost, marveč za organizirano delo posebej. Ne samo v tem, da se je kapital začel kazati delavstvu popolnoma neodvisnega in absolutnega nad delom — on je lahko sistematično šikaniral

delavstvo v konsumnem momentu; kajti trust je reguliral cene trgu tako, da je vse pridobitve, ki si jih je delavstvo potom stavk in bojev pridobilo, vzel na trgu nazaj. Kontrolira je producenta in konsumenta.

Mogočna veleindustrija združena v mogočnih trustih, si je nabavila novih proizvajalnih sredstev in stem provzročila velikanski preobrat; prvč so se mesto delavcev postavili stroji, ki niso ruinirali le stroke, temveč proizvajali ceneje in ob enem postavili strokovno izurjene delavce k strojem za pomagače.

Kakor hitro se je zgodila revolucija v strokovnem oziru na industrijskem polju v prid kapitalizmu, tako hitro so takozv. "Trade Union" morale zavzeti drugo taktiko, ako so hotele industrijalnemu sistemu slediti na bojnem polju.

(Dalje pride.)

GNOJNICA V "SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI".

Ker se je Kondata in njegovega prijatelja J. Stonicha ostro prijemalo v "Proletarcu", je Konda, lastnik "Glas Svobode" in glavni tajnik jednote segel po rokovnjaškem sredstvu, da bi slovenski javnosti v Ameriki zamazal oči.

V svojem listu je prinesel sliko, na kateri je bilo videti, da hočejo trije roparji ulomiti v blagajno jednote, katere pa drže trije policaji — čuvajji blagajne.

Imena roparjev so bila spakodrana — radi tega, da se Kondata ni moglo prijeti sodnijsko, na policajih so se pa bleščala imena: Konda, Stonich, Klobučar.

Ali vsaki, še tako naivni bralec v Chicagu je vedel, da spakodrana imena na roparjih pomenijo: Zavertnik, Petrič, Peče. Toda vsaki naivni bralec v Chicagi je tudi vedel, da ima Zavertnik toliko opraviti z blagajno jednote, da je nosil v njo tolarje, od katerih sta si hotela Konda in J. Stonich krivičnim potom tudi obdržati majhen del, Petrič in Peče pa toliko, da nista bila takrat člana in tudi ne želela zopet vpisati se v jednoto. Zato se je pa tudi vsak naivni bralec v Chicagi Kondatovi sliki posmehoval.

Mrtveci jašejo hitro!

Mimolo je komaj nekaj mesecev in pokazalo se je odprto, kdo je hotel krivičnim potom prisvojiti si denar, ki je v resnici lastnina jednote.

Po zadnji končani kontroli knjig jednote je Klobučar izjavil, da ima še \$25 posebnih dohodkov. Veliko razočaranje!

Le nerada sta posegla Stonich in Konda v svoje žepe in tudi odračunila svoje "izvanredne" dohodke v blagajno jednote.

Kakor blisk se je razširila vest o teh "izvanrednih" dohodkih po Chicagi, La Salle in Glencoe, Ohio.

Društvo iz Glencoe, Ohio, je poslalo list društvu "Slavija" v Chicagu, v katerem svetuje članom "Slavije", naj se pridružijo protestu in zahtevajo, da morata Konda in Stonich takoj odložiti svoja mandata in da naj se skliče izvanredni zbor.

Napočila je nedelja dne 14. oktobra 1906. "Slavija" je imela svojo redno mesečno sejo. Seja je bila dobro obiskana in vse je radovedno pričakovalo, kedaj bodo prišli na razpravo tisti "izvanredni" dohodki. Ko se je prečital list iz Glencoe, Ohio, je stavil Zavertnik predlog: Prvo naj poroča o teh izvanrednih dohodkih kak neprizadet član glavnega odbora, za njim pa krivci, drug za drugim. Takoj se je oglasil za besedo Tone Mladič, zapisnikar v glavnem odboru, naj se dopis sploh ne sprejme. Tudi Mohor Mladič je povdarjal, da je najboljšje ako se dopis položi na mizo, to se pravi: vrže v koš. Sedaj je stavil Zavertnik predlog, naj se dopis sprejme v toliko, da pridejo izvanredni dohodki na razpravo. Predlog je bil z ogromno večino sprejet.

Tone Mladič je proti predlogu ruval z vso silo, češ, da posamezna društva nimajo nič predlagati glavnemu odboru.

Pri točki "nova opravila" so prišli izvanredni dohodki na razpravo. Prvi je kot poročevalec poročal Tone Mladič. Govoril je še precej nepristranski, le tupatam je skušal Kondata in Stonicha oprati, naobratno pa potlačiti Klobučarja. Za njim je govoril Stonich. Pripovedoval je kako je pri tvrdki Benzinger Bros naročil društvene gumbe za jednoto. Pogodil se je 30c. komad. Ko je plačal, mu je pa uradnik tvrdke dal pri prvi naročbi \$25, pri tretji pa \$20, katere je s Kondatom po bratovski delil, dasi so bili njegovi. Govornik jej rekel: "Ker je bil denar moj, ne od jednote sem ga vzel." Končno je govornik drzno dejal: "Čemu pa delate radi take malenkosti takšen vihar, kakor če bi bil svršil kak roparski napad."

Za njim je govoril Konda. Priznal je, da je delil denar s Stonichem, ker je mislil, da ima pravico do tega, da to ni sleparstvo ali oškodovanje jednote.

Sedaj je dobil besedo Klobučar. Govornik pripoveduje, da je bil slučajno brez dela, ko so se gumbi v drugič naročili. To je bilo pred drugim glavnim zborovanjem jednote. In Konda je pisal Klobučarju, naj pošlje Stonichu ček za \$75, da bo šel po naročene gumbe. To se je Klobučarju sumljivo dozdevalo in mislil je: "Čemu bi hodil Stonich po gumbe, ko vendar dela, tedaj si bo zaračunal čas, jaz bom računil pa le vožnjo, kar bi bilo ceneje za jednoto. In odpotil se je v Chicago po gumbe. Po kratki razpravi je vprašal uradnik tvrdke Benzinger Bros Klobučarja: "Ali čem tako napraviti kakor zadnjič?" Klobučar je odgovoril: "Da!" Na to mu je uročil uradnik dve pobotnici: eno za \$45, ker je bilo \$5 predujma, drugo pa za \$75. Še isti večer je Klobučar Stonicha ozmerjal. Stonich se je za sebe ugal, nikakor pa ni hotel priznati, da je delil denar tudi s Kondatom. Še le kasneje je povedal, da je delil denar s Kondatom. Klobučar je povdarjal, da je radi tega molčal, ker je hotel tudi Kondata ujeti, in vso zadevo ob ugodni priliki naznaniti. In ta prilika se mu je ponudila pri kontroli knjig.

Govoril je zopet Tone Mladič in povdarjal, da so vsi trije krivi. Za njim je pričel Zavertnik. Rekel je, da Stonich smatra jednoto za nekakšno štacuno, sebe pa za agenta te štacune. Jurist, ki ga je tako podučil, ga je slabo podučil. On je predsednik jednote in kot tak mora varovati koristi jednote. Tako si je pa krivičnim potom hotel prisvojiti denar, ki je lastnina jednote. In tako dejanje se v navadnem življenju imenuje sleparstvo, ne pa kupčija. Govornik je mnenja, da je najboljša, ako Konda in Stonich pristojevoljno odložita svoja mandata, ker drugače bo treba nastopiti proti njima sodnijsko pot.

Trdina vprašuje Klobučarja, zakaj ni takoj vso stvar naznanil, ker ni tega storil ga smatra tudi krivim.

J. Verščaj poroča, da je Klobučar takoj obvestil njega o vsi zadevi. On mu je svetoval, da naj molči, dokler ne ujame še drugih in da nima ugodne prilike objaviti vso zadevo, ker bi jednota preveč trpela. In ta prilika se je pokazala pri kontroli knjig in takrat je svetoval Klobučarju, da naj stopi v javnost, kar je Klobučar tudi zvršil.

F. Divjak je omenil, čemu si je Stonich računil še zamudo časa, vožnjo, ko je že od tvrdke dobil \$20. Tako postopanje le kaže, da je vedel, da \$20 ni njegova lastnina.

A. Poravne je v daljšem govoru utemeljeval, da je najboljša, ako se krivce izključi iz društva "Slavija".

A. Janša jih je prav po domače ozmerjal. Med drugim je dejal: "Še nikdar nisem dobil dve pobotnici, kedar sem šel kupiti suknjo. Ali ne dokazujeta dve pobotnici, da je to sleparstvo?"

Govorilo je še mnogo drugih govornikov. Vsi so obsojali to golo in nago koristolovstvo, edina izjema je bil Pliš.

Seja se je končala med burnimi klici s tem, da se skliče v nedeljo 14 dni izvanredna seja in da se zve, česar bo odredil v tej zadevi glavni odbor.

Volilo se je tudi 6 članov, ki imajo pravico prisostvovati seji glavnega odbora, ki se je vršila dne 16. oktobra 1906.

Žalostna, a resnična slika iz življenja ameriških Slovencev.

Več članov "Slavije".

DOPIS.

La Salle, Ill., 22. septembra 1906.

Cenjeno uredništvo "Proletarca"! Kot nadzornik finančnega oddelka S. N. P. J. vam hočem sporočiti o "graftu" v S. N. P. J., da cenjeni čitatelji "Proletarca" in vsi rojaki po Zjed. državah izvedo o lopovstvu, ki se je izvršilo od strani glavnih uradnikov S. N. P. J.

Iz poročila bo lahko vsakemu, ki se je kdaj zanimal za razmerje med jednoto in socialisti ozir. "Glas Svobode-Konda" & Co. razvidno, zakaj je Konda slikal čikaške socialiste kot tatove v svojem listu in zakaj je tako rentalil nad "Proletarcom" ter nad osebam, ki so poleg. Dne 3. septembra t. l. smo se nadzorniki ozir. pregledovalci knjig sešli v Chicagi, da podvzamemo 1/2letno revizijo knjig S. N. P. J.

Pregledovanje se je vršilo 3 dni

— in tretji dan je prišlo do razkritja lumparije, ki se je vršila že pred drugim zborovanjem. Zadeva se je razkrila na ta način, ker je Frank Klobučar, blagajnik jednote ob zaključju računa povedal, da ima še 25 tolarjev posebnih dohodkov. Kako so nastali ti dohodki, je povedal v sledečem:

John Stonich, predsednik jednote, je naročil pri Bencinger Bros. društvenih znakov (butoms) za 50 tolarjev. Ko se je Stoniču zdelo, da bodo gumbi gotovi, je Konda pisal blagajničarju Frank Klobučarju, naj mu pošlje ček za 75 tolarjev. Blagajniku se je to — kakor meni — zdelo sumljivo in ker je bil tisti čas ravno brez dela, je sklenil, da gre sam po znake.

Ko pride k tvrdki praša vposljenca, ako so znaki gotovi. Na to ga praša prvi vposlenec: "kakšne znake zahtevate?" "Naše jednote znake," odgovori Klobučar. Mož v službi Bencingerja je skomizgnil z očmi in dejal: ali vas je Stonich poslal po znake? — Sta li vidva s Stoničem v se den? "Jes," odgovori Klobučar začuden. "Potem pa veste, koliko stanejo znaki — pristavi uslužbenec. "75 tolarjev," reče Klobučar. Imate prav — pravi uslužbenec — ali midva z g. Stoničem sva se tako zmenila, da mu naredim le nakaznico za 75 tolarjev, a on meni plača le 50 tolarjev. Klobučar je bajle molčal na to in znake plačal v znesku 45 tolarjev, kajti 5 tolarjev je že Stonich dal "are". Klobučar vzame znake in nakaznico, ki se je glasila za 75 tolarjev. Na ta način je ostalo Klobučarju \$25 iz česar je razvidel, da je Stonich gojil goljufijo.

V prvič je Stonich dobil sam \$25, ktere je delil s Kondo; dal mu je namreč \$10. V tretjič je Stonich dobil \$20 in je dal Kondo \$3; tako se je Konda izrazil, a Stonich je trdil, da mu je dal več. Da bi izlepa dala denar nazaj, so vsi obljubili, da bodo molčali o zadevi; da ne izve "Proletarec" ali Sakser. Jaz pa sem v pričo izjavil, da ne molčim in ako mi dajo 1000 tolarjev. Badovinac je večji del molčal; kadar pa je kaj izpregovoril, je besedo vedno tako zavil, kot bi hotel vso stvar prikriti. Vsled tega sem jaz sodil, da je on ravno tak kot M. V. Konda ali Stonich. Saj sta s Kondo zvesta prijatelja; pa kakšno, ko je Badovinac kršil botrček Kondovemu otroku. Iz tega si potem lahko vsak sklepa, kako domačji so in kako dobro vpliva ta "domačija" na notranje delovanje v jednoti. Vsakemu je lahko razumljivo iz tega, da med Kondo in Badovincem ne more biti velike doline...

Ko bi bil Konda kaj prida, bi mu Insurity Co. ne vzela bonda nazaj.

Omenim naj h koncu še, da so morali ti poštenjakoviči v pričo nas položiti denar na mizo in sicer John Stonich \$32, — M. V. Konda \$13, — in Frank Klobučar \$25. Skupaj torej \$70. Ta denar je potem blagajnik vzel kot "posebne" dohodke S. N. P. J., ki so nastali na način, ki sem ga opisal.

Bolj natančno o stvari vam poročam bržčas Frank Klobučar.

Z bratskim pozdravom,

Math Strohen.

Op. uréd.: G. Frank Klobučar je pisal o zadevi sodruhu Jožetu Zavertniku kot sobratu dr. Slavija š. i. S. N. P. J.

Ker je sohr. Zavertnik pričakoval, da bodo vsled razkritja goljufije prizadeti odložili svoje mandate ozir. uradništvo v S. N. P. J. a tega prizadeti niso storili, je sohr. Zavertnik porabil lastnoročno pismo Fr. Klobučarju za obtožnico in vse tri izročil sodišču, na kar so bili vsi trije prijeti in postavljeni pod varsčino.

Spoved Frank Klobučarja o koristolovstvu v S. N. P. J.

Kakor hitro se je raznesla vest, da se je razkrilo koristolovstvo v S. N. P. J. — kar končno ni bilo nič čudnega spričo J. Stoniča in bratcev — tako hitro je tudi g. Frank Klobučar čutil potrebo, da se spove svojih "grehov", zakaj vedel je, da s čikaškimi socialisti, združenimi v slov. soc. klubu, ne bo izhajati vsled tega in je mislil ob enem, da bi bilo dobro, ako se obrne z obtožnico na enega teh v nadi, da očrni ostala dva prizadeta, sebe pa izreže na jezuitski način iz zadrege. Mož je bil zelo previden, to se mora priznati; toda priti je moralo drugače in drugače je tudi prišlo.

Pismo, pravzaprav spoved je naslovil na sohr. Jožeta Zavertnika in se glasi:

Chicago, september 21. 06. Cenjeni sobrat J. Zavertnik!

Ker vem, da Te zadeva zanima, kakor tudi vsacega člana jednote, Ti hočem stvar na tanko opisati, kar se tiče one goljufije ali koristolovstva uradnikov S. N. P. J. Hotel sem seveda počakati, kaj se ukrene zadnji četrtek pri seji, in da po seji poročam javnosti.

Zadnji četrtek je prišla stvar na red, ali rešena ni bila, ker je bilo že precej pozno, zato se je odložilo za par dni, o čemur potem poročam.

Torej k stvari.

Kakor je Tebi in vsakemu znano, so se dali delati gumbi, t. j. znaki jednote — in to je bilo takoj po vstanovitvi iste, meseca junija l. 1904.

Naročil je tedaj znake predsednik s tajnikom v sporazumu. Ko so bili znaki gotovi — bili so namreč naročeni pri Bencinger Bros — so meni naznanili, da naj jim pošljem denar, seve po nakaznici — in poslal sem \$150.00.

Stvar je bila poravnana in ostalo je tako. Znaki, razposlani po društvih so pošli in bilo je treba zopet naročiti. Stonich je v sporazumu Konde zopet naročil znake in sicer 250 za \$75. Znaki so bili zopet gotovi in meni je b. Konda pisal, naj pošljem Stoniču "ček" za 75 tolarjev, da gre po znake. To pa je mene tako ujezilo, da nisem vedel, kaj mi je storiti; seve zato, ker je bil Stonich vposljen, jaz pa ravno par tednov doma, za kar sta ona dva dobro vedela. Vsled tega se mi je stvar sumljiva zdelo. Stonich naj pusti radi znakov pol dneva dela in si to zaračuna, istotako tudi "karfer" — kakor je to prvič storil, — jaz pa, ki nimam ničesar zamuditi in sem doma, si zaračunim le "karfer". Tako sem si mislil. V soboto

jutro povem soprogi, da grem v Chicago po znake in da nekaj in v redu, kakor je razvidno iz jednanja teh ljudi v jednoti.

Ko pridem k Bencinger Bros, prašam po znakih. Klerk me predstavi poslovodji tvrdke in slednji me praša, kaj da želim.

"Znake S. N. P. J.," mu odgovorim.

"Kdo si Ti?" — "Frank Klobučar, blagajnik S. N. P. J.," odgovorim.

"Kdo Te je poslal po znake, Ti jih nisi naročil; — naročil jih je Mr. Stonich."

"To vem," odgovorim kratko.

"Ali Te je Mr. Stonich poslal po znake?"

"Ja," sem dejal, in nekaj mi je zazvonilo.

Aha, sedaj bomo pa kmalu skupaj...

Na to mi pravi poslovodja: tedaj pojdi dalje, in posedemo se k nje-govi poslovni mizi in on nadaljuje: "koliko Ti je dal Stonich denarja?" "Nobenega," pravim; vsaj bi jaz moral njemu denar dati, kot blagajnik.

"Koliko imaš denarja?"

"Kolikor je potreba," odgovorim. "75 tolarjev — več ali manj."

Stem bi se bil kmalu izdal, da nisem v zvezi, ter bi bil ves trud zaman, temu na sled priti.

Še enkrat me praša, čemu ni Stonich prišel po znake. Povedal sem mu, da ga Boss ne pusti od dela, jaz pa ne delam danes in zato me je Stonich poslal semkaj.

"Torej sta s Stoničem popolnoma sporazumljena?" —

"Seveda sva," sem hitro odgovoril. Samo napravi račun in mi izroči znake, jaz jih pa plačam; zakaj mudi se mi." In resnica je bila, da sem bil v naglem, kajti bal sem se, da bi ne govorili dalje in bi me poslovodja spoznal, da nimam nobene zveze s Stoničem ter bi tako ne dobil znakov niti o njih računa izvedel.

"Kako hočem pa "rezit" napraviti," je prašal.

"Napravi tako, kot si prvokrat," mu odgovorim.

Napravil je dva; enega za 75 tolarjev, drugega pa za 45. Meni je bilo plačati 45 tolarjev, 5 tolarjev je dal Stonich "are". Znaki so bili torej 50 tolarjev; 25 tolarjev pa je bilo "zasluška" od 75tih.

"No," sem dejal, "to je pa lepo od predsednika in tajnika."

Seve jaz nisem vedel, dokleje je tajnik v kompaniji, toda pozneje sem prišel še temu na sled.

Ti Zavertnik se lahko še spominjaš, ko sem jaz prinesel one znake v tiskarno, — tudi g. Petrič je bil s Tabo tam. Konde ni bilo. Petrič me je še vprašal, kaj mi je, da sem tako razburjen, tako razgret. "Nič," sem dejal. — "Hudiči so pisali, da naj denar pošljem za znake, da bo šel Stonich po nje, a on dela, pa si bo še zgubočasa zanačnil. Zakaj pa ne bi jaz prinesel znake, ko imam čas. Mogoče da se še spominjata o tem. Meni se še zdi, da smo šli vsi trije na Center Ave. v en "saloon".

Tisti večer sem šel nad Stoniča v njegovo stanovanje. Tam sem še zvedel, da je on vseeno delo pustil in šel po znake, toda prišel je pol ure prepozno. Jaz sem ga todaj

grdo ozmerjal in dokazal, kaj dela z novorojencem — jednoto. Povedal sem mu, da je grdo tako postopanje in dejal sem, da bom stvar razkril. Uprašal sem ga, kaj hočem z denarjem. "Imej ga, če si kaj dobiš, — mene ni mar; nevem nič o tem," je odgovoril.

"Tako, Ti ne veš nič."

"Kdo je pa procenite vglial?"

"Noben drug kot ravno Ti ali pa še Konda steboj," odgovorim.

Ako je sedaj 25 tol. na 75, tedaj je bilo prvič na 150 tol. najmanj \$50. Toda on je takoj tajil in se preklinjal, da ni blo nič, kar je še zadnjič pri reviziji, ko sem že vse razkril, tajil po ure, potem je A. Mladič Kondo v naglici vprašal, koliko je dobil. — "10 tolarjev," je bil odgovor. (E to Ti lopovstvo.)

Na to se je Stonič vdal za 25 tolarjev za prvič. Seveda jaz sem hotel obe lisici v eno zanjko vjeti in to se mi je le na ta način posrečilo; na noben drug način bi ne izpeljal stvari.

Torej nazaj po onem času, ko sem bil zvečer pri Stoniču, je stvar ostala pri miru. Čez nekaj časa pa pride Stonič k meni v So. Chicago, ako mu dam nekaj od tistih \$25 in pa njegovih \$5, ki jih je dal za "aro", češ, da Konda hoče tudi nekaj imeti.

"Nič ne dam; še Tvojih \$5 ne. Vidva sta imela gotovo pri prvem naročilu več kot toliko, pa nista zame prašala, seveda ker sta dobro vedela, kdo da sem, da zmenoj kompanije ne bo; ne take lumparije!"

"Teh \$25 pa jaz ne delim, marveč jih obdržim dokler hočem in še onih \$5 Ti ne dam, ako nočem. Tudi mojih nisem dal več mescev."

Znaki so pošli in zopet je bilo treba novih.

To je bilo govoreno na seji osrednjega odbora. Jaz sem pobijal ono firmo in sem bil zato, da dajo boljše znake delati in naj se več plača, kajti prvi niti drugi niso bili nič vredni.

Stonič je zopet naročil 500 znakov (gumb).

Ko so bili gotovi, pride Stonič v So. Chicago ter pove, da je pri tistih samo \$20 in da jaz nič ne dobim od tega, Konda je rekel, da hoče on polovico in pa še od onih \$25 on del, ko je sem jaz hranil.

"Od onih pa že nedobite nič vidva; ampak da ste kaj vredni, še tistih \$20 in prvih bi meni dali, posebno ako sem bil jaz okraden za \$115, kakor se govori."

Ali prokleta malo se je Stonič zmenil ali me obžaloval.

Ako si zgubil, boš pa iz žepa založil, saj imaš; al' pa če nimaš, saj imaš dober bond," je rekel Stonič.

"Dobro," sem dejal, le tako naprej, dokler bo konec.

Seve, jaz sem hotel še ob času zborovanja stvar razkrinkati, ali bal sem se, da stem ne škodujem mladi organizaciji. Pa tudi ni bil takrat čas zato, ker takrat nisem imel še Konde v pesti; na Stoničeve besede pa nisem hotel iti, da je Konda direktno z njim v zvezi, ker ga poznam, kako zna mazati in lagati in bi bil mogoče stvar utajil radi Konde, jaz bi se pa blamiral. Pa tudi Ti in sploh v socialnem klubu, mesto da bi se z menoj kot s poštenim socialistom zmenili — ker mi vendar ne morete vi niti no-

ben drugi nobene lumparije predbacivati — ste se pa še včasih pred zborovanjem na mene skopali, kot nad enega največjega lopova — vsaj tako mi je Konda pravil in pisaril in pa sam sem videl vašo budalost napram meni, ako vas je nekdanji moj prij. Peče tako informiral ali kedo.

Jaz sem moral čakati torej pri- like; tako bi vsak previden človek storil. Prepozno nisem storil, pre- rano tudi ne. Po mojih mislih je bil ravno pravi čas pri revidiranju knjig.

Da mi Kondovi in Stoničevi pri- staši predbacivajo, da nisem prav storil, mi je proketo malo mar!

V sredo, pri zaključju revizije, ko so se imeli završiti dohodki in stroški, sem dejal: jaz imam še \$25 posebnih dohodkov; seve sem o tem Tone Mladiča informiral, on pa Badovinca.

Nato Mladič mene izprašuje, istotako Badovinac; jaz sem odgo- varjal tako, kakor je tu popisano. Stonič se še nikakor ni vdal za prve procenite; tajil bi do groba in bi se tudi nikoli ne vdal.

Naenkrat praša Tone Mladič v tistem prepiru M. V. Kondo, koliko je on dobil pri prvih zna- h. "10 tolarjev" — je bil odgovor. No vidiš, ti lopov, tat (proti Sto- niču), sedaj te pa imamo.

Koliko je tedaj vsega skupaj pri prvem naročilu. \$25!

Seve mi vemo, da je moralo biti več na 150 tolarjev kot pa na 75tih, toda nista se vdala za več. Pri prvih je bilo torej \$25; pri tretjih \$20; jaz sem hranil pa 25 tolarjev. Skupaj torej 70 tolarjev. Zahteval se je takoj denar, na kar so ga po- ložili na mizo.

Govorili smo, da se jih naj takoj suspendira in v javnost da cela afe- ra. Jaz sem dejal: "živijo!" meni je popolnoma prav in ako se mene obsodi, sprejemem z veseljem ob- sodbo. Seve mene ni gospodarski odbor k njim prišteval. Trdil je, da ko bi bil jaz njih — (onih dveh) mišljenja, bi stvari ne razkrinkal in tako bi se tega še kaj več zgodilo.

Najlepše je bilo potem pa to: ko je bilo enkrat že vse razkrinkano, se oglasi Konda — in kaj bi Ti mislil, kako? — Dejal je, da je on že preje mislil stvar izdati. No, smo se pa že pra- na smejali vsi tem be- sedam, in Strohen je pristavil: "ja, ti pa res ti; si ravno pravi človek."

Svota se pripiše k dohodkom.

Na vse zadnje je bilo najtežje na vrstti, namreč, kaj naj se ukre- ne, da se jednoti v napredku ne oškodi radi storjene lopovščine. Zato so eni prosili, da stvari ne razkriti; seve njim se gre za nji- hov žep, — meni je pa popolnoma prav, da se stvar reši. Rekli so še, da ne pri osrednjem odboru na- znaniti. Jaz sem pa Mladiča in Strohina trdovratno pobijal ter tr- dil, da se ima zadeva predložiti tam, in rešiti.

Kakor čujem, je pa že Strohen osebno pisal Tebi, — slisal sem ta- ko od Potokarja; — le to je ne umno, da stvari ni natančno razto- lmačil, kakor bi moral.

Kako naj se stvar sedaj završi, da bo prav za celo jednoto, tega si jaz ne morem prav predstavljati in to za to, ker sem razkril; drugače bi pa jaz stvar rešil.

Stonič je šel pšenico žeti po

Ohio in Pennsilvaniji, dokler je še čas, pod uplivom jednotnega pred- sedništva.

Torej kaj je storiti, da se pravi- lom jednote zadosti?

Kakšen nasvet bi Ti dal o tem? Prečitaj besedo za besedo ter mi- sli.

Ukremiti nam je tako, da jedno- ta ne bo trpela v napredku za radi tega odkritja.

Koristilo ji seveda momentano ne bo, naj se stori že kar se hoče.

Prosim, piši mi Tvoje mnenje — previdno; jaz tisto potem v pon- deljek pri posebni seji predlagam.

Nadalje Te prosim, da ljudi ko- likor mogoče meriš, ker nekateri zopet preveč razbijajo po "saloo- nih", a tam ni prostor zato. To se mora vse drugim potom vrediti; ne pa s kričanjem po ulicah ali "saloo- nih". S tistim ni rešitve v gospo- darskem vprašanju jednote.

Prosim torej odpiši odkrito, ka- kor jaz Tebi. Kar se tiče javnosti, se nikar preveč ne prenagli. To se še vse lahko stori; počasi se dalje pride, pravi nek resničen pregovor.

Z bratsko-socialističnim pozdra- vom,

Frank Klobučar,
blag. S. N. P. J.

Op. ured.: Dopis smo le toliko popravili, da je čitljiv.

Izredna seja centr. odbora z
dne 16. oktobra 1906.

Ker je bilo v nedeljo dne 14. ok- tobra sklenjeno, da ima zadevo o "grafu" v S. N. P. J. dognati centr. odbor in da ima 6 bratov od društva "Slavije" št. 1. pravico prisustvovati tej seji, se nas je res iznašlo vsih šest.

Na to sejo sta prišla tudi dva vnauja uradnika iz centr. odbora in sicer iz La Salle, Ill.

Šlo se je, v koliko so zakrivali M. V. Konda, John Stonič in Frank Klobučar in kaj se z njimi ukrene.

Napeto smo poslušali, kdaj da se razprava prične in še bolj nas je mikalo, kako se prične in kako se bo končala. Bili smo (vsaj jaz) pre- cej ostrih misli. Toda razočaranje ni izostalo.

Seja se je povsem drugače začela, razvijala in končala, kakor smo pričakovali povabljeni, ki samo- obsebi nismo — po prvotnem mne- nju — imeli nobene pravice govo- riti.

V naprej lahko vsak ugane, da so imeli obtoženci večjo besedo kot pa sodniki. In prav iz tega lahko vsak sklepa, da so bili takorekoč oproščeni (vsaj tako se je govo- rilo) in da bodo v drugič (če bo- do imeli še priliko) s toliko večjim pogumom segali po denarjih S. N. P. J. Pa kaj njih mar? — Nič! saj jim odborniki S. N. P. J. radovolj- no odpustijo in to se zgodi tudi pozneje... Saj tudi ljubi bog od- pustil grešniku, ako obljubi, da se poboljša.

Seja se je vlekla prav na dolgo in široko; vsa gnojnica se je še en- krat precedila, da bi ja izgubila svoj smrdljivi duh.

Skoraj umetno so začeli čistiti smrad in da si so vso umetno par- fumačijo privlekli iz vseh kotičev, se smradu le ni moglo udušiti. Se- veda, tistim, ki delajo v gnojnici

— gnojnica sploh ne smrdi in zato so trdili, da ne smrdi nič.

Tako je. Če se kdo privadi slepa- riti, potem si ustvari ob enem no- vo moralo: da slepariti ni slepar- stvo, ampak uni so malopridnezi, ki se slepariti dajo! Konda in com- pagnia bella bodo res upeljali nov svet... V tem svetu bodo gotovo ti nazori; da goljufija ni goljufi- ja; da švindel ni švindel, marveč "gescheftsache".

Toda k seji.

Pred vsem je bil prečitana zapis- nik zadnjih treh sej, katere so se že vršile radi obtožencev.

Predno se je prešlo k čitanju, je vstal eden zunanjih odbornikov in prašal, kako to, da je to pot toliko navzočih. Na to mu eden lokalnih odbornikov pove, da so to bratje iz društva "Slavije" in da imajo po zaključju zadne seje pravico danes tukaj poslušati. Nek drug odbornik pravi, ako bi jih pustili. Na to sta- vi D. Badovinac predlog, ki se eno- glasno sprejme, "da ima vsak član jednote pravico prisustvovati ozir poslušati nocojšno sejo.

Potem se prečita zapisnik.

V zapisniku je v enih sej ome- njeno izrečno, da so J. Stoniča iz- ključili (slepar Konda pa izjavlja v št. 42 "Gl. Svobode" uprav drz- no, češ, da je neki list lagal svetu, da Stonič ni bil izključen, da ni do- bil brce i t. d. — pač velika lopov- ska predrznost. Op. ured.) in ker jim je nato Stonič pisal s pota (kajti bil je z urami na "trevel"), da se čuti prizadetega in da pride v kratkem nazaj ter da ako bo on sojen, bodo še koga družega poleg sodili — so ga pri drugi seji — brz- čas, ker so se te groznje zbal — vzeli zopet nazaj.

Ko je bil zapisnik prečitana, se je vnel od strani obtožencev mal pro- test, češ, da je zapisnikar rabil pri sestavljanju zapis. grobe besede. Na to se opraviči Tone Mladič, za- pisnikar. Pravi: da on olepša zapis- nik kolikor je le mogoče, to že za radi tega, da ne bodo naši nasled- niki slabo mislili od prednikov. Na to je nastalo tiho v dvorani. Nihče ni vedel ničesar reči. Nič ni bilo važnega več. — Kar vstane eden obtožencev in z ironičnim glasom zavpije: začnite vendar s sodbo; ali naj mar samega sebe sodim! — Eden vnajnih odbornikov meni, naj se vendar stvar razloži, zakaj se gre danes — pokaj so prišli v Chi- cago. Anton Mladič razlaga. Pove, da se vrši danes seja vsled tega, da se dožene in sklene, kaj naj se stori s temi tremi uradniki, ki so pone- verili jednotne denarje. Ob enem priporoča, da bi bilo najbolje, da se pošlje na vsa društva cirkularje to- zadevne vsebine in da naj vsi člani jednote izrečejo, kaj naj se s temi odborniki ukrene. Na koncu tega cirkularja — pravi, naj se zabe- leži, da ako se misli te uradnike iz- ključiti se ima sklicati konvencija, kar bi stalo čez 1000 tolarjev. (To naj bi se navedlo za strah, da bi se trojica ja neizključila. Modro. Op. stavca.)

Mladič Tone nadaljuje: to se mora zaradi tega storiti, da bratje ne bodo mogli reči, da smo mi kri- vi, da je toliko troškov in to samo radi teh 70 tolarjev, ki so že po- vrjeni.

Kakor rečeno, na to se jih mora

na vsak način opozarjati, da ne bomo imeli mi teh velikih stroškov na svojem srcu, če bi morali sklicati konvencijo. (Hinavščina!)

D. Badovina prашa: "koliko so poneverili?" — "70 tolarjev" je bil odgovor. — Badovinar prашa, če so stem zadovoljni. Tone Mladič pravi, da prizna kot član nadzorniškega odseka, da niso našli vse v redu. (Konda torej zopet drzno laže v št. 42 "Gl. Sv.", ko pravi, da je bilo vse v redu. Kdo laže? Konda ali Tone Mladič? Ali vsi?!). Badovinar pripomni, da ima priti ta tatvina v zapisnik. Toda komaj je Badovinar izustil zadnji zlog, že so protestirali "fini" lopovi napram takim izrazom, češ, da to ni tatvina.

Badovinar pa je mnenja, da sta goljufija in pa tatvina eno isto če prav ste vsaka v svoji obleki. Obtoženci pa vzlic temu protestirajo, da bi se v tem tomu zaneslo v zapisnik. Zapisnikar meni nato, da bo zapisal, da so se dolžnega storili v poneverjenju napram jednoti; — lepše besede on ne more najti, ker on sam gleda, da se zapisnik kolikor mogoče olepša. (Da člani jednote ja ne bodo imeli izvirnega in zanesljivega zapisnika, ki je njih zgodovina.)

Zaslišijo se še enkrat obtoženci. StaraStara pesem se začne:

J. Stonič omeni, da mu je tvrdka dala \$25; menil je, da je denar njegov. Od tega denarja je dal Kondu enkrat \$10, drugič pa \$7.

Konda trdi nasprotno, češ, da je res prejel enkrat \$10 a drugič samo \$3. Tudi Klobučar se je spovedal od kraja, kakor že znano. Povedal ni nič novega. Na posled se je pričela sklepna debata, da se določi, kaj naj se ukrene. Debatiralo se je neusmiljeno dolgočasno in nihče ni hotel prijeti stvari z obema rokama. (Zdelo se mi je, da love kače.)

Tone Mladič ostane pri tem, kar je že omenil, — naj bi se pisalo v lepem tomu na društva; predloga pa ni stavil. Drugi tudi ni hotel staviti kakega predloga. Kača se je vlekla in smrdelo je okoli. — Nekaj se zgodi. Grla se razširijo, oči se odpro. Mohor Mladič je dobil poguma in je v polni sapi stavil predlog, ki ga je že Tone imel v mislih. — Eden poslušalec od društva "Slavije" vstane in prашa, ako se mu dovoli izpregovoriti par besed. Vsi odborniki so bili tedaj mnenja, da se seja suspendira z ¼ ure. Prvi poslušalec pravi, da mu je hudo pri srcu, ko vidi, kake stvari se v jednoti gode. Imel je vse zaupanje v ta odbor, a ga je zgubil! Strinja se z M. Mladičevim predlogom.

Drugi poslušalec pa je izjavil, da ako bi imeli dotični uradniki, ki so zakrivali v jednoti količkaj sramu ali dostojnosti, bi se uradništvu sami odpovedali. Ali ker tem manjki prvega in zadnjega, tega ne bodo storili, zato naj se jih izključi iz S. N. P. J.!

Po preteku četrte ure se odpre zopet seja in se da obtožencem zopet beseda v opravičenje.

Stonič pravi, da mu ni razumljivo, da dalejšo zaradi teh 70 tolarjev toliko upitja, pa ko so že škodo poravnali. Pravi, koliko je že storil za N. S. P. J. in da bo še. Hvali sosebno "Glas Svobode" (Konda se oprav porogljivo smeje.) Tudi

Konda našteva, koliko je že on storil za S. N. P. J. Čez polovico društva je on pridobil. (Smo radovedni kako. Z denarjem? Op. ured.)

H krati se potegne še Anton Mladič za vse tri, rekoč: ja, ja, bratje, samo slabosti smo videli na njih, dobrih del pa nismo pregledali. (Hinavščina se sveti vsem iz oči in seja se v. eče.)

Frank Klobučar pravi: ko bi znal, da bo iz tega toliko prahu, bi sploh o stvari nikdar nič ne omenil... *Tableau!*

Eden poslušalec.

IZVANREDNA SEJA

društva "Slavija" št. 1. S. N. P. J.
z dne 28. oktobra 1906.

Dne 28. oktobra 1906 se je vršila v prostorih Frank Mladiča, 587 So. Centre Ave., izvanredna seja društva "Slavija" št. 1. S. N. P. J. Seja je bila v ta namen sklicana, da člani glasujejo o predlogih, katere je sprejel centralni odbor S. N. P. J., glede Stonicha Kondata in Klobučarja, ki so zamotani do grla v umazano afero društvenih gumbov.

Klobučar kot predsednik "Slavije" je odprl sejo. Mesto, da bi se držal kot predsednik strogo dnevnega reda, je pa skušal v svojem dolgem otvorilnem govoru odločiti ost namerovani seji. In najbrže bi se mu bil njegov namen tudi posrečil, da ga nista Poravne in Zavertnik opominjala, da je s svojim otvorilnim govorom prekoračil mejo njegovega delokroga. Klobučar bi bil najrajše videl, vsaj tako je bilo sprevrediti iz njegovega premetenega govora, da bi se člani "Slavije" razšli, ne da bi zborovali. Rekel je: *Vsa zadeva je sedaj pred sodiščem. Tja jo je šel brat Zavertnik. Počakajmo, kaj sodišče ukrene.*

S to frazo je mislil Klobučar člani "Slavije" prepričati, da je vsako nadaljnje zborovanje nepotrebno. —

Klobučar se je opekel!

Zavertnik je takoj razobložil, da ni današnji namen seji, da bi se govorilo o tem, je-li Zavertnik prav storil, ker je vso zadevo izročil sodišču, ampak namen seji je, da se glasuje o predlogih, katere je predložil centralni odbor o koristolovstvu v S. N. P. J. vsem podružnicam, katerega so izvršili nekateri centralni odborniki.

Za njim so govorili razni govorniki. Tone Mladič, Poravne, Fortunat Cepuder, Trdina. Ko je Fortunat Cepuder v svojem govoru omenil: "Ves glavni odbor je na škodo društva," je planil Tone Mladič na Cepudra, da bi ga s silo iztiril iz zborovalne dvorane. S tem činom je T. Mladič le dokazal, da je še neotesan, kar so mu tudi nekateri zborovalci povedali brezobzirno v obraz.

Sedaj so pričeli poročati člani "Slavije", katere je društvo izvolilo, da prisostvujejo izvanredni seji centralnega odbora.

Vse je šlo mirno, dokler ni pričel poročati Podlipec, ki je sejo centralnega odbora porinil v pravo svetlobo. T. Dular, ki je nekaka izjema med njegovimi razsodnimi brati, je skočil po konci, kakor bi ga gad pičil. Čutil je pač potrebo v se-

bi, da zagovarja centralni odbor, dokler ga niso drugi — L. Dular, Trdina, Meden itd. podučili, da je na seji centralnega odbora vse narobe razumil.

Tudi Verščaj je zlomil sulico za Kondata, Stonicha in Klobučarja. Oprati je hotel vse tri — kazal jih je kot nedolžna jagnjeta, ki niso nikomur skalili a vode. Zavertnika je pa slikal kot najhujšega nasprotnika jednote, ker je tri tičke izročil sodišču v preiskavo.

Dobil je zopet besedo Zavertnik. Ovrget je v kratkem trditve Verščaja. Tekom njegovega govora se je pa zopet T. Dular spozabil tako daleč, da je pričel dotične člane obkladati z zelenči, ki se bojujejo za to, da se koristolovstvo iztrebi iz jednote. Njegov robat nastop bi bil kmalu povzročil rabuko, da niso nastopili mirnejši elementi, ki so pomirili razburjene duhove.

Za Zavertnikom je govoril Fr. Mladič. Govoril je približno takole: "Jaz upam, da bi Zavertnik odstopil od sodnijskega preiskavanja, ako bratje — krivci odlože svoje mandate. Ako se sodnijska preiskava ustavi, potem bo pridobila le jednota.

Po Mladičevem govoru je izjavil Zavertnik: Ako Klobučar, Stonich in Konda odlože svoje mandate in se skliče izvanredni glavni zbor, ki naj uredi zavozljane razmere jednote, tedaj ustavim sodnijsko preiskavo, zajedno pa izrečem, da jaz ne bom nikdar v odboru S. N. P. J. in če me vsi bratje volijo soglasno.

Sedaj je Verščaj izjavil, da je bil krivo podučen in da se tudi on strinja s tem, da obtoženi bratje odlože svoje mandate.

Temu je pritrdil tudi L. Dular, ki je nepristranski govoril, sploh govoril iz srca vsem, ki se ne strinjajo s koristolovstvom v S. N. P. J.

Kot zaključno besedo je pa zopet govoril Klobučar. Nihče ga ni pooblastil v to, pa tudi nikogar vprašal za besedo. Vzel si jo je sam kot predsednik, da bi vplival na člane.

Njegov govor je bil grozilen in hujskajoč, ali člani so se smejali njegovemu zadnjemu naporu. In kako smel in predrzen je bil Klobučar, dokazujejo te le njegove besede: "On se pripozna krivim, in če ga ne pripozna sodišče krivim, naj ga le vsi bratje pripoznajo krivim, on bo pa le ostal čist."

In v teh besedah sta naslikana mizerija in gnoj Klobučarja.

SLIČICE IZ BURNIH DANA RUSIJE.

Inkvizicija u Varšavi.

Pod ovim naslovom donio je jedan organ socijalističkog "židovskog bunda" vijesti, da čovjeku kosa raste u viš. Mi ćemo u kratkim ortama ekscipirati sadržaj. — Nakon proglašenja "listopadskog ustava" bila su u varšavskim tamnicama uredjena dva odsjeka za "političke zločince". Tko ovamo zapadne nikada ne vidi sunčanog svjetla. Prozori su gvozdanim šipkama zakovani, hranu dobivaju uzničku, koja izaziva teške bolesti, i odijelo je uzničko koje moraju nositi po osam tjedana, a dnevno ih

goste psovkama i batinama. Ni u paklu nije sigurno gore. Jao ono me, koji dospije u te krvlju poplavljene sobe. Samo jedan izlaz ima iz nje i taj vodi u sobu, uređenu s najbizaranijim mučilima, koja se još mogu vidjeti — samo u evropskim muzejima kao uspomena na minule strahote, no koja još ovdje pripadaju krutoj sadašnjosti. I ako je dvadeseto stoljeće nešto nova podalo užasima inkvizicije, što ono sastoji samo u dotjeranosti i usavršenju sprava za mučenje.

Tako primjerice uvedu osamnaestogodišnjeg rodnika S. Sonenscheina. "Otkle ti je revolver?" i već padaju po njemu udarci kao kiša. Sakuplja posljednju svoju snagu, hoće da se brani — u svome jadu odgrize i prst inkvizitoru. Krvnici postaju sve divliji. Bace ga na kamenito tlo i stanu nogama gaziti, dok ne izgubi svijest. Poliju ga hladnom vodom i "posao" počinje iznova. Ugaraju ga nagajkama i željeznim motkama. A ponosni i ustrajni čovjek postane bezizražajnim krvavim klupkom. To klupko podignu, privežu na zid i opet počinje ista igra.

Zatim dolazi red na drugu žrtvu, petnaestogodišnjeg dječaka — Futermana. Izgleda jedno, odjeven je u dronjcima. Vidi se, da poznaje glad: "Gdje je tvoj brat? Kad je otišao od kuće?" Mladič propenta nešto nerazumljiva: "Tvoja majka je nešto drugo rekla. Pokaži imaš li sve zube?..." I okrutni čovjek s krivom bradom uzme veliku željeznu šipku sa stijene i gurne je hladnokrvno nesretnom djetetu u grlo...

Ili ovaj primjer:

A. Wesen, osamnaestogodišnja mlada djevojka s inteligentnim licem. Zahtjevaju od nje, da nekoga izda, no ona posjeduje toliko odvažnosti, da na sva pitanja odgovara s prezirom. I sada se dogodi nešto užasna. Metnu je u položaj, da joj glava dodje u jedan stolac, što je providjen s ostrim čavlima, koji dopiru sve do sljepočnica. Krvnici počinju kretati zapor, a čavli se pile u kosti, prodiru u mozak...

To su svagdanji događaji tajnih varšavskih tamnica. Ne samo ondje. U čitavoj Rusiji odigravaju se ovakova razbojstva na nevinim ljudima. I nije onda zaista ni čudno, ni nemoralno, da bodež, dinamit i bomba igra tako veliku ulogu u ruskoj revoluciji.

(Dalje pride.)

Listnica uredništva.

J. Matko, Claridge, Pa.: Kakor je iz Vašega pisma razvidno, bi radi ondoltni rojaki, da bi Stonicha ne imenovali v aferi — ker je bil Stonič lani tam, je prodajal ure ter za jed. agitiral...

Ako čutijo ondoltni rojaki v sebi dolžnost, Stoniču izreči zahvalo, ker je tam naredil dober kšeft, lahko to store; nas to ne briga. Da bi pa na ta račun uredništvo "Proletarca" delalo kake izjeme, nam ne pride na um. "Proletarca" naloga je, razkrivati brez usmiljenja današnje pijavke v slov. narodu v Ameriki, — in te naloge se bo ured. držalo, ne ožiraje se na osebe ali kšeft. Vse po zaslužnju. — Pozdrav!

Naslednje!

Vsi sodrugji, ki imajo opraviti s tajništvom "Jugosl. soc. Zveze v Ameriki" naj v naprej naslavljaajo na A. Prešeren, 959 W. 21. Pl., Chicago.

A. Prešeren, tajnik.

Listu v podporo:

Chicago: Jože Polaček 25c.; Malovašič Ig. 50c. —

John Rejc 50c.; vesela družba pri sodrugju Fr. Podlipcu \$1.75. — Skupaj \$250.

POZOR!

V soboto večer, t. j. 13. novembra priredi gostilničar FRANK ČEH, 580 So. Centre Ave., otvoritveno ZABAVO.

Kdor želi dobre zabave, naj se oglasi
PRI ČEHU!

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!

1628-1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košček Bratje SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

Gostilna pri Čeh-u!

Podpisani naznanjam rojake m, da sem otvoril novourejeni saloon
568 S. Centre Ave., Chicago

V mojem salonu se dobi vse, sem spadajoče stvari. Pridite in pripeljite znance in prijatelje!
Z vsem spoštovanjem

FRANK ČEH

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatoma in Slovencem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znance in prijatelje, da se prepričate.
ip Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar,
316 W. 18th St., Chicago

Kedo vam zamore pomagati.

Ako ste bolni, slabi ali v nevolji?

Na svaki način samo oni zdravnik, kateremu so dobro znane vse č oveske bolezni, trpijenja in slabosti!

ROJAKI! Pazite komu poverite zdravljenje Vaših bolezni!

Kajti v Vašem zdravju obvisi Vaša prihodnost, kakor tudi Vaše družine, Vaših malih in dragih, za katere se mučite in delate. Zatoraj rojaki, ako Vam je potreba nasveta ali zdravniške pomoči, vedite, da je naš stari, izkušeni in po celem svetu znani in slavni:

Dr. E. C. COLLINS Medical Institute,

edini, kateri zamore in kateri garantira, da Vas zagotovo ozdravi od katere koli akutne, kronične ali zastarele bolezni kakor: bolezni na pljučih, prsih, želodcu, črevah, ledvicah, jetrah, mehurju, kakor tudi vse bolezni v trebušni votlini, bolezni v grlu, nosu, glavi, nervoznost, živčne bolezni, prehudo utripanje in bolezni srca, katar, prehlajenje, naduho, bronhialni, pljučni in prsni kašelj, bluvanje krvi, mrzico, vročino, težko dihanje, nepravilno prebavljanje, revmatizem, giht, trganje in bolečine v križu, rokah, nogah, ledjih in boku, zlato žilo (hemeroide), grižo ali preliv, nečisto in pokvarjeno kri, otekle noge in telo, vodenico, božjast, slabosti pri spolnem občevarju, polucijo, nasledke onanije (samoizrabljanja), šumenje in tok iz ušes, oglušanje, vse bolezni na očeh, izpadanje las, luske ali prh na glavi, srbenje, lišaje mazolje, tve, hraste in rane, vse ženske bolezni na notranjih organih, neurastenični glavobolj, neredno mesečno čiščenje, beli tok, bolezni na maternici i. t. d., kakor tudi vse ostale notranje in zunanje bolezni. On je prvi in edini, kateri ozdravi jetiko in Sifilis kakor tudi vse

tajne spolne bolezni moške in ženske.

POZOR! Zakaj drugi zdravniki ali zdravniški zavodi nimajo pisemenih zahval ali slik od ozdravljenih bolnikov! **Odgovor!** Zato ker niso nikogar ozdravili — potem je popolnoma naravno, da se jim ljudje ne zahvaljujejo.

Tu donašamo par slik onih bolnikov katere je naš slavni Dr. E. C. COLLINS, M. I., v zadujem času popolnoma im do kraja ozdravil.

Ozdravljen: bolezni v prsih, težkega dihanja in slabosti.

VLADIMIR S. JOVANOVIČ,
New Albany, Ind.

Ozdravljen: bolečin v križu in reumatizma v rokah in nogah,
JOZO PERNAR,
Box 212, Richmond, W. Va.

Ozdravljena: težke prsne bolezni in reumatizma v križu in ledjih.
TEREZIJA KUMOR,
20113 Commercial Ave., Chicago, Ill.

Ozdravljen: Rheumatizma in stisnenja mehurja.
BOŽO DOBRAŠ, Box 51 Boston, N.Y.

Ozdravljen: Dispepsije in želodčnega katarja.
MILOŠ LAVRNIC,
A. V. S. Co., Leadville, Colo.

Ozdravljen: prebadanja v rebrih.
MARKO TRBOVIČ,
23 River Bank, Kansas City, Kans.

Ozdravljena: bolezni v prsih, želodčnega katarja, težkega dihanja in bolezni srca.

MICHALINA MOKRAWIČKA,
45—5th Street, Passaic, N. J.

Imamo še na stotine drugih pisemenih zahval od ozdravljenih bolnikov, — katerih pa radi pomanjkanja prestora nemoremo vsih naekrat objaviti. — Zatoraj rojaki Slovenci! Predno se obrnete na kakega zdravnika ali zdravniški zavod — prašajte nas za svet — ako ste bolni, slabi ali nemočni — ali ako Vas drugi zdraviki niso mogli ozdraviti, — točno in brez vsacega sramovanja opišite Vašo bolezen v svojem materinem jeziku — pišite koliko ste stari — koliko časa traja bolezen ter vse glavne znake bolezni. Ako Vam bolezen popolnoma znana, pišite po knjiga Zdravje katero dobite zastonj, ako pismu priložite nekoliko poštnih znamk za poštino. — Pisma naslavlajte na slediči naslov:

DR. E. C. COLLINS MEDICAL INSTITUTE,

140 WEST 34th ST.,

NEW YORK, N. Y.

potem smete z mirno dušo biti prepričani Vašega popolnega ozdravljenja.

Kedor hoče osobno priti v ta zavod, je isti odprt vsaki dan od 10 predpoldnem do 5 popoldne, — ob nedeljah in praznikih od 10 do 1.

POZOR! SLOVENC! POZOR! SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.
Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravlilo. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Uradne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Zven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovenski

SLOVENCem IN HRVATOM priporočam svojo

gostilno, dvorano za veselice in društ. zadeve.

Točim izborna pivo "Magnet", fina namizna importirana in domača vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaji —

JOŽE POLAČEK,

635 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Slovencem in Hrvatoma naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

OBLEKE

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.

598-600 Blue Island Ave.,

Chicago.